

Короленко В. Л.

кандидат педагогічних наук

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ НА СТАНОВЛЕННЯ ЇЇ ОСОБИСТОСТІ

Моральний розвиток є одним з важливих чинників становлення особистості. Вивчення морального розвитку неможливе без відтворення феноменів моральної поведінки в контрольованих умовах. Спеціально створюються ситуації, в яких діти можуть поводитись чесно або нечесно. Кожен з вчинків спонукається певною системою мотивів. Вчинок, що перечить безпосереднім інтересам дитини, спонукався одним або декількома мотивами, які роблять його вигідним, приємним або зручним і які інколи називають егоїстичними. Дотримання норми в цих умовах спонукалося іншими мотивами (моральними).

Залежність між мотивацією і рівнем інтелекту, умовами родинного виховання, емоційною стійкістю, соціально-економічним статусом, участю в дитячих організаціях і іншими характеристиками має істотний вплив на виховання особистості. Серед чинників, що впливають на моральну мотивацію, можна назвати переконання в правильності норм і в необхідності їх дотримуватись.

Дотримання норм пов'язується з неприємними переживаннями, викликаними покаранням за аморальний вчинок і супутніми обставинами. Покарання за порушення норм можуть викликати у дитини агресію. Наше дослідження не підтверджує можливість формування моральної поведінки через спостереження дітьми поведінки інших. З трьох типів поведінки, що демонструвалися дітям - дотримання норми, її порушення з подальшим

покаранням, і лише тип безкарного порушення вплинув на дії дітей, що привело до збільшення кількості порушень поведінки.

Батьківське незадоволення з приводу порушення норм відрізняється від різних форм покарання (позбавлення розваг і солодощів, фізичного покарання, припинення спілкування, тощо). При покаранні, увага дитини зосереджується на негативних наслідках вчинку саме для неї, але якщо дорослі виразив своє незадоволення і звернувши увагу дитини на провину, вказують на наслідки для інших, вони викликають у дитини співпереживання цим людям і показують, що причиною зла були її дії. Дитині відкриваються негативні наслідки вчинку для інших, і у неї з'являється усвідомлене відчуття провини, яке актуалізується в аналогічній ситуації і є основою формування моральних думок.

Чинники, що формують моральні думки (думки про походження правил, санкціях за порушення норм, думки про справедливість вчинків і відповідальності за них), вбирають в себе два типи стосунків дорослого і дитини. Перший тип - примус (дорослий в односторонньому порядку примушує дитину до правил поведінки, стежить за їх виконанням і карає за порушення). Дитина будує свою поведінку відповідно до цих вимог і займає пасивну роль. Другий тип стосунків - кооперація (дитина сама висуває вимоги до себе і іншим, бере участь в створенні правил і контролює їх виконання).

Особистість у процесі свого морального становлення, безперервно міняє соціально-моральні середовища і одночасно може бути в цілому ряді мікросередовищ, які на неї можуть впливати суперечливо. У різних соціальних умовах, під впливом різного найближчого оточення і під впливом виховних дій, що відрізняються одна від одної, моральна свідомість особистості набуває різної спрямованості: колективістську або індивідуалістичну, егоїстичну або альтруїстичну.